

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRØÐURSKAPUR

Nr. 33.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni,
20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fast
avsláttur í prísinum.

Leygardagin 19. august 1939.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið
verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum
og skrivstovuni. Telf. 143.

13. árg.

Álit frá

„Erhvervskommissionini“:

Kontansbetalingsgrunnur til fiskimenn,
Statslánsgrunnur til húsabygging í Føroyum,
Landbrúkksskúli; ymsir studningar til land-
búnaðin.

Viðmæli til keyp av 5 andeilstrolarum.

O. s. fr.

Eitt bókverk uppá 229 síður.

Hin sakarleysa, men so væl-meinta gerð, tá ið Stauning stats-ministari setti eina nevnd við Føroyingum og Donum til at kanna vinnulvslíkundini her á landi, hevur, so logið tað ljóðar, elvt eitt ógvuligt málageip frá summum í Føroyum, helst vinnuflokkinum, sum í sínum tingstarvi ikki hevur borið fram eitt einasta positivt uppskot við-vikjandi vinnulvvinum til at kvøðisgreiðslu á tingi.

Ein skuldi kunna hugsa, at fyrst og fremst Føroyingar komu at siga Stauningi tókki fyrri, at hann royndi at samla allar dugandi kreftir til arbeiðis fyrri at finna vegir úr kreppuni, sum hevur ríðið Føroyingum sum ein ónd marra nú í langar tíðir. Henda nevnd kom so ikki at taka nakað frá nokrum, men hevði bara til endamáls at bera fram tankar og hugsunnar við-vikjandi vinnulvvi okkara sum uppskoyt ella hjálp til tað, ið logting og aðrar kreftir í Føroyum hava haft og koma at hava á lofti til bata fyrri Føroyingar.

Men tókki fekk Stauning ikki frá øllum. Tað visti seg at finna menn her á landi, sum ikki vildu vera við í hesi nevnd fyrri at gera eitt munagott arbeiði fyrri vinnulvvi okkara. Teir valdu hina negativu niðurbrótingar-støðuna at vera uttanfyri fyrri at sleppa at hugsa í, at teir menn, ið vildu arbeiða, ikki kundu finna »mirakulmedisínið«, ið kundi leika og bota og styrkja aftur alt tað, ið var við at fara her á landi, og sum kundi skapa nýggjar kraftgevandakeldur og vegir. Teir valdu at sleppa at skelda Stauning og javnaðar-monnum húðina fulla. Gjördu Stauning og teir nakað, skuldu teir skeldast fyrri tað, tí teir ikki gjördu alt ella tí teir gjördu skeivt. Gjördu teir einki, skuldu teir hava skeld fyrri tað, fyrri at teir hjartalaysir tigandi létu alt fara niðri fyrri, niður í av-grundina. Ella vendi Stauning sær til logtingið, skuldi hann

eisini skeldast fyrri tað, fyrri at hann í vinnulvsmálum ikki vendi sær til sjálvt vinnulvvið, til teir menn, ið vinnulvvið hevði sett til sínar oddamenn.

Hesir atfinningarmenn høvdu og hava tíkið støðu: alt skal vera galið, ið hinir gera. Høvdu teir so víst á nakað positivt sjálvt, so kundi ein til neyð fyrigivið teim. Men um teir hava tað. So eigasort — so turrgeildir hava teir verið!

Vit vilja viðganga og ásanna, at umstøðurnar vóru alt annað enn góðar til at finna útvegir ella útvegirnir. Heimurin er av laga. Tey stóru londini seta teim smáu londunum tilíkar treytir og tilíki kor at arbeiða undir, at tað kenst sum javn-nevin liggur knýttur fyrri næs-arnar á teim, hvar ið tey so snúgva sær. Allir tankar, øll hugskot og uppskot botna altíð í: hvat siga, hvat gera og krevja tey stóru londini í hesum fori. Hava tey við kvotu og øðrum restriktiónum sett mark fyrri, sleppt ikki av fetinum, hvussu so góður og lvssterkur tankin so er undir frum og óheftum arbeiðsviðurskiftum. Og tað er næstan ikki virkiresur, sum ikki eru inngyrdar av kvota- og restriktiónar fyriskriftum! Tað er tað ræðuliga!

Eyðsýnligt er, at hesi alheims-viðurskifti hava gjørt »Erhvervskommissionini« tað ovurtorfert at koma framá positivar hjálpanði útvegir í vinnulvvi okkara. Men vit halda, at sumt kundu lim-ir í kommissionini komið á samt um, tilíkt sum avgjort her bata í sær fyrri fólkíð, og sum ikki er inngyrt av ymsum stór-landa restriktiónum. Vit megu soleiðis harmast yvir, at ikki allir kommissionar limirnir kundu fylkjast um javnaðar-manna uppskoti um stórsolu av ymsum vörum. Vit kenna okkum so avgjort vísan í, at framfóarvegurin liggur í soci-aliseran og samlan av kreft-

unum, ið nú ofta arbeiða hvør ímóti aðrari og niðurbróta heldur enn at byggja upp. Tað er tí tvífalt harmiligt, at menn skulu vera so snæverskygdur, at teir, bara tí teir »ræðast« socialismu, skulu drála og hála loysanina av livstýðningarmiklum spurn-ingum út ár eftir ár. Men hóast íhaldið hevur verið ov sterkt í limunum til at kunna samlast og fylkjast fyrri at ganga hesa av javnaðarmonnum ávístu leið, er tað tyðiligt, at limirnir í nógvum fori hava roynt at mótst á hálvári leið um felags-uppskot, ásannandi, at uppskot, ið einmælt eru viðlíkin, standa sterkari, enn um bert ein minnilutur ella slakur meirluti stendur aftanfyri: Hetta er rimiligt. Og um hetta ikki var gjørt, men hvør kravdi 100 %

frama av síni hugsan og sínum uppskotum, varð aldri nakað burtur úr í einum demokratiskt stýrdum samfelagi. Eitt demo-kрати, hvar ið eingin parturin hevur reinan meirluta, má altíð royna at finna uppskot, hvar ið allir partar fáa nakað, ið er betri enn tað, ið var. Hetta er ein grundlóg, ið ikki má brótast. Verður hon brotin, og hvør stendur fastur við alt í eins egna uppskoti, endar alt í farnari, upploysing, teirri upploysing, ið er hin besti forleypari fyrri ein-ræðisveldinum, sum vit allir innast inni ræðast og hata.

Nú er álitíð komið frá »Erhvervskommissionini«.

Hetta álit, ið er ein stór bók, heilar 229 síður, sýnir, at kommissionin ikki hevur ligið á teirri lotu síðuni. Hon, fyrst og fremst hennara formaður, ið hevur ærina av øllum teim fakligu upplýsingum, ið eru givnir úr ymsum hornum av særkonum monnum, hevur gjørt eitt stórt arbeiði. Og vit ivast ikki í, at hennara hægsta og stórsta ynski hevur verið at kunna gjørt eitt gott arbeiði, ið kundi koma at verða til gagns og bata fyrri Føroyingar, føroyskt vinnulv í síni heild.

Tað er næstan ikki vinnulvsgrein, ið hugsandi er at hava í Føroyum, sum nevndin ikki hevur álit um. Rætt er tað, at úrslitið av hesum álitum oftast end negativ ella við stórri ella minni íva um, at nakað er at gera við viðkomandi spurning.

Í eini blaðgrein er ógjöriligt at koma fram við eini gjörari umtalu av hvorum spurningi, nevndin hevur haft til viðgerðar. Eðlandi koma vit at nerta við teir so við og við, sum teir koma til viðgerðar á tingi — heila álitíð er sent til tingins viðgerð. Men vit kunna ikki lata vera

við at siga okkara avgjördu gleði yvir summi av nevndar-innar uppskotum.

Hitt avgjört týðningarmiklasta er uppskotið til skipan av út-betaling av eini tryggjadar minstuløn til fiskimenn. Hetta uppskotið er nakað tað sama sum javnaðarmanna uppskotið á tingi í fjør: Stovnaður við láni (1—1½ millión) frá fiskari-bankanum verður ein útbetal-ingargrunnur, hvaðani úr allir mannvaksnir fiskimenn fáa goldið kontant, meðan teir eru burturstaddir, 80 kr. um má-naðin + 2 kr. 50 oyru í trygg-jargjald. Tjenar hann meir enn henda pening, meðan hann er burturi, verður tann goldni peningurin frátikin fortjenastuni, men verður avrokningin minni, verður fiskimaðurin at hava munin sum ein arbeiðs- ella fortjenastuloysispening uttan freyt til at rinda hann aftur. Hetta er eitt hitt stórsta sociala framstig, ið fiskimaðurin hevur vunnið!

Næsta málið, ið er at nevna, er uppskotið til lángrunn: Staturn rindar árliga 200.000 kr. í ein byggigrunn, ið skal læna aftaná sparikassan, soleiðis at lánatakarn kann fáa eitt lang-freistað blígt lán uppá 80 % av húsavirðinum. Eðlandin er, at Sparikassin í minsta lagi skal leingja síni lán til 30 ára av-drættartíð. Vit ivast ikki í, at henda skipan vil fáa húsabygg-ingina at blomstra aftur. Tað vil avgjört hjálpa uppá arbeiðs-loysi. Byggingin var við at stegda í Føroyum, og vanligi eitur minst 10 % av øllum fólkinum á landinum at vera upptikið av byggingararbeiði.

Ónnur mál, ið vit ynska at nevna, eru uppskotið til: land-brúkksskúla, 50.000 kr. árliga meiri studning frá statinum til jarðgrunnin til uppdyrkingar, studningur til ymisk ónnur landbrúkksmál, sum bygging av gróðrahúsum, seyðahúsum, epla-goymsluhúsum, viðmæli til keyp av 5 samtökutrolarum.

Fáa vit hesi her nevndu og ónnur mál fræmd við tað sama — í fyrstu ting- og ríkisdags-setum — má sigast, at tað er eitt munandi framstig her á landi, og at Staunings nevndin tó hevur verið nóg so positiv.

Brugte Militærstøvler

med lange Skafter, reparerede og med gode, tykke Sæler kun 4½ Kr pr. Par. Gode, reparerede Marine sko med tykke Sæler kun 4 Kr. pr. Par. Forsendes portofrit pr. Postopkrævning. Skriv i Dag. Støvlelageret, Nørresundby.

Studenta-skúlin.

Tað er skeivt, sum »Tinga-krossur« skrivar« hin 1. august, at »Danir blivu so ágrýtnir eftir at bjóða okkum henda nýggja studentaskúlan, beint sum lög-tingið endiliga hevði fingið stovnað ein føroyskan skúla.«

Tað eru mong ár, síðan Danir bjóðaðu okkum ein slíkan skúla rindaðan av stati og logtingi. Tann danski statspeningurin var tilreiðar; men logtingið orkaði einki, og viljin var heldur eingi vegna klandrið millum sam-bands- og sjálvstýrismenn. Tað nyttuleysa klandrið, sum hevur fórðað fyrri øllum sonnum fram-burði her á landi, inn til javn-aðarmenn tóku sær um reiggj og lögdu inn á nýggjar leiðir og leiddu hinar flokkarnar aftaná. Tá kom studentaskeiðið sum eitt líð í framburðsstarvinum.

Vit javnaðarmenn eru glaðir fyrri studentaskeiðið, sum hevur tann fyrinum framum ein studentaskúla, at vaksnir ung-lingar kunnu koma inn á skeiðið og har taka fyrst preliminarpróg og síðani lesa víðari, meðan hetta ikki fer at bera til í studentaskúlanum. Har má ein byrja frá barni av og ganga fleiri ár í millumskúla fyrst. Sjálvt um vit her í Fø-royum fáa studentaskúla, og studentaskeiðið fellur burtur, megu vit ikki missa tað prelimi-nerskeiðið, sum nú er knýtt saman við studentaskeiðinum.

Hava vit preliminarkeiðið eftir, og síðan fáa ein reguligan studentaskúla, so eru vit á rættari leið, væl at merkja, tá vit fáa kostskúla soleiðis, at tað verður gjöriligt hjá fátækum unglingum av bygd at ganga á studentaskúlan.

Hvat ið viðvíkur at studenta-skúlin verður meira danskur enn tað núverandi skeiðið, so er hatta nakað, sum »Tinga-krossur« nú í teir seinastu mánaðirnar hevur funnið uppá at skriva. Sjálvstýrisins lögtings-menn hava stýðjað uppskotið um at fáa studentaskúla rindaðan av Donum og Føroyingum, og teir hava við gleði tíkið ímóti tilbøðnum um statsstudning til tað núverandi studentaskeiðið eisini. Hava sjálvstýrisins lög-tingsmenn ikki fortalt »Tinga-krossi« hetta, so er tað teirra feitur.

Tað er skeivt at lata sít egna partablað liva í slíkum óviti.

Hetta minnir nógv um »Diamma-lætting«, sum rópti tví vörðið P. M. Dam, tí hann hevði greitt